

Uppsala centralstation

Dragarbrunn 31:2

Uppsala stad och kommun

Renovering av plåttak

Antikvarisk kontrollrapport över utförda arbeten

Johan Dellbeck

2008-06-23

Uppsala centralstation

Dragarbrunn 31:2

Uppsala stad och kommun

Renovering av plåttak

Antikvarisk kontrollrapport över utförda arbeten

Johan Dellbeck

Omslagsbild: Foto: Johan Dellbeck

Upplandsmuseets rapportserie 2008:12

ISSN 1654-8280

© Upplandsmuseet 2008

Upplandsmuseet, St Eriks gränd 6, 753 10 UPPSALA

Telefon 018-16 91 00

www.upplandsmuseet.se

Inledning

Under hösten-vintern 2007-2008 har stationshuset på Uppsala centralstation försetts med ny takplåt. Under våren 2008 målades det nylagda plåttaket. Upplandsmuseet har följt och dokumenterat arbetena och fungerat som antikvarisk kontrollant.

Administrativa uppgifter.

Objekt: Uppsala centralstation, Dragarbrunn 32:1, 1866 års stationshus

Arbetshandlingar: Uppsala stationshus, beskrivning för omtäckning tak mm,
Jernhusen stationer AB, 2006-04-18

Länsstyrelsens beslut: 2007-07-12, dnr: 432-10171-07

Byggherre, beställare: Jernhusen stationer AB

Plåttentreprenör: AB Lillåns bleck och plåt, Örebro

Antikvarisk kontrollant: Johan Dellbeck, Upplandsmuseet

Historik

Uppsala centralstation uppfördes 1866 efter ritningar av arkitekten A. W. Edelsvärd i en stil som arkitekten själv karakteriserade som "Holländska renaissance-stilen".

Centralstationen bestod ursprungligen av stationshuset med huvudentré mot staden i väster sammanbyggd med en täckt banhall som var försedd med fyra hörntorn. 1889 gjordes tillbyggnader mot norr och söder som byggdes mot banhallens västra fasad.

År 1918 gjordes ytterligare tillbyggnader mot norr och söder. Den gamla banhallen var då riven. Under 1900-talet har ett flertal ombyggnader gjorts även om Edelsvärds stationshus fortfarande till stor del bevarat sin ursprungliga karaktär. 1986 blev stationshuset byggnadsminnesmärke och år 2003 förklarades det för byggnadsminne enligt Kulturminneslagen. Omläggningen av takplåt har gjorts på stationshuset från 1866 och inte på de senare tillbyggnaderna.

Ursprungligen hade stationshuset oputsade tegelfasader med putsade omfattningar och listverk. Taket var täckt med skivtäckning av svartplåt. Före den nu genomförda renoveringen bestod taktäckningen både av gammal svartplåt och senare tillkommen förzinkad svartmålad stålplåt.

Utförda arbeten:

Den gamla plåten som var rostangripen hade bedömts vara i så dåligt skick att hel omtäckning var nödvändig. Sedan den gamla plåten rivits av lades ny takpapp. Omtäckning har utförts som skivtäckning med 0,6 mm varmförzinkad och fabriksprimad stålplåt. Falsarna har fogats samman med liggande dubbelfals och stående enkelfals. Skivtäckningen har utförts i mönster och med format lika den gamla plåttäckningen.

Täckmålning har utförts med linoljefärg, Pentur Kultur. Kulören är en svart standardkulör.

Utsmyckningarna på takkrönen har renoverats. Det rör sig om tio stycken klot tillverkade av zinkplåt. Kloten är monterade på en smal axel av smidesjärn och är fyllda med beck. Kloten var buckliga och hade spruckit. De har renoverats och lösts ihop och fyllts med ny beck. Utsmyckningarna har även dekorativa blad av tillklippt

zinkplåt vilka kompletterats där de saknats i zinkplåt lika tidigare. Två av dem har kvar ursprungliga bladdekorationer. Utsmyckningarna har målats med linoljefärg, Pentur kultur, i svart lika tidigare.

Tillkommande arbete, avvikelse från beskrivningen, är snörasskyddet som monterats i nederkant av fotplåten på mittrisaliten ovanför huvudentrén. Den är tillverkad av perforerad plåt och har ett diskret utförande. Den är lägre än den fotrännan. Detta har tillkommit utan samråd med antikvarisk kontrollant. Eftersom den har så pass diskret utformning kan den ändå godkännas ur antikvarisk synvinkel.

Slutomdöme

Väsentligt för upplevelsen av byggnadens ursprungliga karaktär är att taket är täckt med falsad skivplåt i ett traditionellt utförande. Renoveringen har medfört att taktäckningens ursprungliga karaktär bevarats. Skillnaden mot det gamla utförandet består i att den nya plåten var försedd med en färdig grundfärg från fabriken. Genom att taket målats med en linoljebaserad takplåtsfärg har en traditionell ytbehandling använts.

Litteratur, källor

Konsten 1845-1890, Signums svenska konsthistoria, Lund 2000.

Upplandsmuseets arkiv:

1. Uppsala C Stationshuset, dokumentation yttertak och fasad, underhållssituation 1988-07-15. Utförd av ECS-teknik AB, Knut Åkesson.
2. *Uppsala stationshus, antikvarisk värdebeskrivning*. 2006-02-10. Utförd av Claes Reichman. Reichman antikvarier AB.

Fasad mot väster i augusti 2007 då den gamla takplåten fortfarande låg kvar.

Samma vy i juni 2008. Den nya plåttäckningen har gjorts lika den gamla såväl avseende detaljer som helheten i och med att storleken på plåtarna och skivtäckningens mönster är detsamma.

Takdekoration före renovering

Efter renovering. Skadade blad av zinkplåt och hål i klotet har lagats.

Plåtrentrenör Lennart Gancarz visar den avrivna och rostiga plåten.

Omklädnad av takkupa pågår.

Delar av fotrännan för omläggning. Här var den sedan tidigare utbytt mot ny ränna med konsolkrokar av modernt slag. De nya fotrännorna försågs med traditionella rännkrokar.

Detalj av takkupa innan den gamla plåten revs av.

Takkupa lika bild ovan, kläs med ny plåt.

Vy från perrongtaket i öster. Foto i samband med slutbesiktning den 16 juni 2008.

Vid takhörnet ovan, till vänster om fotrännan, ses hur det nya snörasskyddet monterats längst ner på fotplåten.